

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

8. mai 2019*

Eelotsusetaotlus – Meeste ja naiste võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustuse valdkonnas –
Direktiiv 79/7/EMÜ – Artikkel 4 – Soolise diskrimineerimise keeld – Kaudne diskrimineerimine –
Osalise tööajaga töö – Vanaduspensioni arvutamine

Kohtuasjas C-161/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal Superior de Justicia de Castilla y Leóni (Castilla-Leóni kõrgeim kohus, Hispaania) 17. jaanuari 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 27. veebruaril 2018, menetluses

Violeta Villar Láiz

versus

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president A. Prechal (ettekandja), kohtunikud F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund ja L. S. Rossi,

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikku menetlust ja 10. jaanuari 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Villar Láiz, esindaja: *abogada* R. M. Gil López,
- Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) ja Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS), esindajad: *letrada* A. Alvarez Moreno ja *letrada* G. Guadaño Segovia,
- Hispaania valitsus, esindajad: L. Aguilera Ruiz ja V. Ester Casas,
- Euroopa Komisjon, esindajad: S. Pardo Quintillán ja C. Valero,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 21 ja nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas (EÜT 1979, L 6, lk 24; ELT eriväljaanne 05/01, lk 215) artikli 4 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Violeta Villar Láizi ja Instituto Nacional de la Seguridad Sociali (INSS) (riiklik sotsiaalkindlustusamet (Hispaania), edaspidi „INSS“) ja Tesorería General de la Seguridad Sociali (TGSS) (üldine sotsiaalkindlustusfond (Hispaania), edaspidi „TGSS“) vahelises kohtuvaidluses V. Villar Láizi vanaduspensioni arvutamise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 79/7

- 3 Direktiivi 79/7 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on sotsiaalkindlustuse valdkonnas meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte (edaspidi „võrdse kohtlemise põhimõte“) järkjärguline rakendamine artiklis 3 ettenähtud sotsiaalkindlustuse ja muu sotsiaalkaitse valdkondades.“

- 4 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse:

- a) riiklike sotsiaalkindlustusskeemide suhtes, mis pakuvad kaitset järgmistel juhtudel:

[...]

– vanadus;

[...]“.

- 5 Nimetatud direktiivi artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud:

„Võrdse kohtlemise põhimõte tähendab, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, eriti seoses perekonnaseisuga, ning eelkõige siis, kui kõne all on:

- skeemide ulatus ja neile ligipääsu tingimused,
- sissemakse kohustus ja sissemaksete arvutamine,

- hüvitiste arvutamine, sealhulgas abikaasa ja ülalpeetavate puhul suurendatava hüvitise arvutamine, ning hüvitise saamise õiguse kestuse ja säilitamise tingimused.“

Direktiiv 2006/54/EÜ

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivi 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23) põhjendus 30 on sõnastatud järgmiselt:

„Märkimisväärne osa võrdse kohtlemise põhimõtte tõhusa elluviimise tagamisel on töendamiskohustuse eeskirjade vastuvõtmisel. Euroopa Kohus on olnud seisukohal, et seetõttu tuleks vastu võtta säte tagamaks, et töendamiskohustus pannakse kostjale, kui diskrimineerimisjuhtum on esmapilgul ilmne, välja arvatud menetluste suhtes, kus juhtumi asjaolusid peab uurima kohus või muu pädev riigisisene organ. Siiski on vaja selgitada, et otsest või kaudset diskrimineerimist eeldada lubavate faktide hindamine jääb kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga riigisiseste asjaomaste organite ülesandeks. Lisaks võivad liikmesriigid kehtestada asja igas sobivas menetlusjärgus töendamisreegleid, mis on hagejale soodsamad kui siin esitatud.“

- 7 Direktiivi artikli 2 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- b) *kaudne diskrimineerimine* – kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab ühest soost isikud võrreldes teisest soost isikutega ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sätel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud;

[...]“.

Hispaania õigus

- 8 Sotsiaalkindlustuse üldosa seaduse (Ley General de la Seguridad Social) konsolideeritud redaktsiooni, mis on kiidetud heaks kuninga 30. oktoobri 2015. aasta seadusandliku dekreediga 8/2015 ((Real Decreto Legislativo 8/2015) (BOE nr 261, 31.10.2015, lk 103291, ja parandus BOE nr 36, 11.2.2016, lk 10898), edaspidi „LGSS“), artikli 209 lõikes 1 on ette nähtud:

„Vanaduspensioni baassumma on jagatis, mis saadakse pensioniõiguse tekkimisele eelnenud kuule vahetult eelneva 300 kuu jooksul asjaomase isiku sissemaksebaaside summa jagamisel 350-ga [...]“.

- 9 LGSS kaheksandas üleminekusättes on ette nähtud:

„[...] Alates 1. jaanuarist 2016 on vanaduspensioni baassumma jagatis, mis saadakse pensioniõiguse tekkimisele eelnenud kuule vahetult eelneva 228 kuu jooksul asjaomase isiku sissemaksebaaside summa jagamisel 266-ga [...]“.

10 LGSS artikli 210 lõike 1 kohaselt:

„Vanaduspensioni suurus arvutatakse välja, kohaldades eelmise artikli sätete kohaselt välja arvatud baassummale järgmisi protsendimäärasid:

- a) 50% pensionistaaži esimese 15 aasta eest;
- b) alates 16. aastast kohaldatakse iga lisanduva pensionistaaži kuu eest määrana 0,19% esimesest kuni 248. kuuni ja iga 248. kuule järgneva kuu eest määrana 0,18%, ilma et kohaldataks protsendimäär võiks ületada 100% baassummast [...]

[...]“.

11 2016. aastal kohaldati LGSS üheksanda üleminekusätte alusel alates 16. pensionistaaži aastast iga täiendava pensionistaaži kuu eest vahemikus 1–163 kuud määrana 0,21% ja iga järgneva 83 kuu eest määrana 0,19% kuni maksimummäärani 100%.

12 LGSS artiklites 245–248 on ette nähtud osalise tööajaga töötajatele kohaldatavad sätted sotsiaalkindlustusskeemist rahaliste hüvitiste maksmiseks.

13 LGSS artiklis 245 „Sotsiaalkaitse“ on ette nähtud:

„1. Osalise tööajaga töölepingust tulenevat sotsiaalkaitset reguleerib osalise tööajaga töötaja täistööajaga töötajaga samastamise põhimõte [...]

2. Selles jaos ette nähtud eeskirjad on vastavalt töötajate uuesti sõnastatud üldseaduse (Ley del Estatuto de los Trabajadores) artiklitele 12 ja 16 kohaldatavad osalise tööajaga töölepingu, osalise tööajaga „asenduslepingu“ ja nn „fijo-discontinuo“ lepingu alusel töötavatele töötajatele, kes kuuluvad üldise sotsiaalkindlustuse süsteemi kohaldamisalasse, sealhulgas koduabiliste eriskeemi alla kuuluvatele osalise tööajaga töölepingu või „fijo-discontinuo“ lepingu alusel töötavatele töötajatele.“

14 LGSS artiklis 246 „Sissemaksed“ on sätestatud:

„1. Sotsiaalkindlustuse sissemakseid ja koos sotsiaalkindlustuse sissemaksetega tehtavaid makseid tasutakse alati kuupõhiselt ning nende baasi moodustab vastavalt tööajale tegelikult saadud tasu, nii tavapärase kui ka lisatasu.

2. Selliselt kindlaksmääratud sissemaksebaas ei või olla väiksem õigusnormides ettenähtud summadest.

3. Ületundide eest tasutakse sotsiaalkindlustusmaksid samadel alustel ja samal määral kui tavapärase tööaja eest.“

15 LGSS artiklis 247, mis käsitleb pensionistaaži arvutamist, on ette nähtud:

„Vanaduspensioni, püsiva töövõimetuse pensioni, surma korral makstava hüvitise ja toitjakaotuspensioni, ajutise töövõimetuse hüvitise, rasedus- ja sünnitushüvitiste ning isadushüvitiste saamise õiguse tekkimiseks vajaliku pensionistaaži tõendamisel on kohaldatavad järgmised eeskirjad.

- a) Arvesse võetakse erinevad perioodid, mille jooksul töötaja oli sotsiaalkindlustusskeemis kindlustatud osalise tööajaga töölepingu alusel, olenemata kindlustatu tööaja pikkusest igal perioodil.

Selleks kohaldatakse osalise tööajaga töölepingule vastavale kindlustusperioodile osalise tööajaga seotud vähenduskoeffitsienti, mis vastab protsendile, mille osaline tööaeg moodustab sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööajast, ja selle tulemusel saadakse päevade arv, mida käsitatakse päevadena, mille eest igal perioodil tegelikult sissemakseid tehti.

Vajaduse korral tuleb selle arvutuse tulemusel saadud päevade arvule lisada täistööajaga töötamise ajale vastavad pensionistaaži päevad, ja selle tulemusel saadakse hüvitise saamise õiguse andvate pensionistaaži päevade koguarv.

- b) Pärast tõendatud pensionistaaži päevade arvu kindlakstegemist tuleb arvutada osalise tööajaga seotud koguvähenduskoeffitsient, mis vastab protsendimäärale, mille töötatud ja eespool punkti a sätete kohaselt pensionistaaži päevadena arvesse võetud päevad moodustavad töötaja kogu tööelu jooksul omandatud kindlustuspäevade koguarvust. [...]
- c) Kui rahalise hüvitise eelduseks on teatava minimaalse pensionistaaži täitumine, määratakse vastav periood osalise tööajaga töötajatel punktis b nimetatud osalise tööajaga seotud koguvähenduskoeffitsiendi üldisel kohaldamisel asjaomasele perioodile.

Juhul kui vastava rahalise hüvitise saamiseks on nõutav, et vajalik miinimumstaaži omandamise periood jääks osaliselt või tervikuna teatava ajavahemiku piiresse, kohaldatakse nõutava pensionistaaži kindlaksmääramiseks osalise tööajaga seotud koguvähenduskoeffitsienti. Ajavahemik, mille piiresse nõutav pensionistaaži omandamise periood peab jääma, on igal juhul sama, mis kehtib üldiselt vastava hüvitise puhul.“

16 LGSS artiklis 248 „Rahaliste hüvitiste suurus“ on sätestatud:

„1. Rahaliste hüvitiste baassumma kindlaksmääramine toimub järgmiste reeglite kohaselt:

- a) Vanaduspensioni ja püsiva töövõimetuse pensioni baassumma arvutatakse välja vastavalt üldreeglile.

[...]

2. Vanaduspensioni ja muust kui kutsehaigusest tingitud püsiva töövõimetuse pensioni arvutamisel kasutatakse selliste perioodide arvessevõtmisel, millele ei laienenud sissemaksete tegemise kohustus, asjaomasel ajal kehtinud miinimumsissemaksebaasi vastavalt sel ajal lepingu alusel töötatud tundide arvule.

3. Vanaduspensioni ja muust kui kutsehaigusest tingitud püsiva töövõimetuse pensioni suuruse kindlaksmääramisel suurendatakse artikli 247 lõike 2 punkti a sätete kohaselt välja arvatud pensionistaaži päevade arvu [...] koeffitsiendi 1,5 kohaldamise teel, kuid nii saadud päevade arv ei tohi ületada osalise tööajaga töötatud perioodi.

Baassummale kohaldatav protsendimäär määratakse vastavalt üldskaalale, mida on mainitud artikli 210 lõikes 1, välja arvatud järgmisel erandjuhul:

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

17 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et V. Villar Láz esitas INSS-ile vanaduspensioni maksmise taotluse.

- 18 INSS määras talle vanaduspensioni alates 1. oktoobrist 2016, kusjuures pensioni suuruse väljaarvutamisel kohaldati baassummale 53% suurust vähenduskoeffitsienti, sest V. Villar Láiz oli olulise osa oma tööelust töötanud osalise tööajaga.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et see baassumma põhineb keskmisel sissemaksebaasil, mis arvutatakse töötatud tundide eest tegelikult saadud töötasu põhjal, millelt tehti pensionile jäämisele eelnenud aastate jooksul pensionikindlustuse sissemakseid.
- 20 V. Villar Láiz soovis, et tema vanaduspensioni suuruse arvutamisel kohaldataks 80,04% suurust koeffitsienti, et osalise tööajaga töötamise perioode võetaks arvesse samamoodi, nagu tehtaks siis, kui tegemist oleks täistööajaga töötatud perioodidega.
- 21 Kuna see taotlus jäeti rahuldamata, esitas V. Villar Láiz kaebuse Juzgado de lo Social n.º 4 de Valladolidile (Valladolidi sotsiaalkohus nr 4, Hispaania). Ta väitis, et liikmesriigi õigusnormidest tulenev erinev kohtlemine toob kaasa kaudse soolise diskrimineerimise, sest osalise tööajaga töötajad on valdavalt naised.
- 22 Juzgado de lo Social n.º 4 de Valladolid (Valladolidi sotsiaalkohus nr 4) jättis 30. juuni 2017. aasta kohtuotsusega kaebuse rahuldamata, leides, et osalise tööajaga töötajate erinev kohtlemine vanaduspensioni arvutamisel ei ole diskrimineeriv, kuna selleks kasutatav valem on mõeldud arvutuse kohandamiseks tehtud sissemaksetega vastavalt *pro rata temporis*'e põhimõttele.
- 23 V. Villar Láiz esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 24 Nimetatud kohus selgitab, et vanaduspensioni arvutamise süsteem kehtestati pärast Tribunal Constitucional (Hispaania konstitutsioonikohus) 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsuse 61/2013 kuulutamist. Selles kohtuotsuses tunnistas Tribunal Constitucional (konstitutsioonikohus) Euroopa Kohtu 22. novembri 2012. aasta kohtuotsust Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746) arvestades põhiseadusvastaseks varasema süsteemi, mis vanaduspensioni õiguse tekkimiseks võttis osalise tööajaga töötatud perioode arvesse proportsionaalselt pensioniõiguse saamiseks vajaliku täistööajaga, kohaldades siiski korrutuskoeffitsienti 1,5. Selle süsteemi kohaselt ei tekkinud töötajal õigust vanaduspensionile, kui sel viisil arvutatud töötatud aeg jäi alla 15 aasta. Reformi tulemusel muutis seadusandja vanaduspensioni õiguse tekkimise süsteemi, kuid samas nägi pensionisumma arvutamiseks ette vähenduskoeffitsiendi töötajate jaoks, kes on töötanud osalise tööajaga.
- 25 Üldreeglina vastab pensionisumma baassummale, mis põhineb töötaja pensionile jäämisele eelnenud aastate keskmisel sissemaksebaasil, korrutatuna töötatud aastate arvule vastava protsendimääraga.
- 26 Osalise tööajaga töötajate puhul sisalduvad selle protsendimäär arvutamise eeskirjad LGSS artiklis 247. Sellest artiklist tuleneb, et osalise tööajaga töötatud perioode ei võeta arvesse tervikuna, vaid osajale vastavas proportsioonis, kohaldades vähenduskoeffitsienti, mis vastab protsendimäärale, mille töötaja osalise tööajaga töötatud aeg moodustab sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööajast.
- 27 Viimaseks, LGSS artikli 248 lõike 3 kohaselt suurendatakse selle valemi alusel kindlaks määratud pensionistaaži päevade arvu koeffitsiendi 1,5 kohaldamise teel, kusjuures nii saadud päevade arv ei tohi ületada tegelike pensionistaaži päevade arvu.
- 28 Sama kohus selgitab, et sellest tuleneb, et osalise tööajaga töötamise perioodide puhul on Hispaania õiguse mõju osalise tööajaga töötajatele enamjaolt ebasoodsam kui täistööajaga töötajatele ja ainult mõnel juhul, mis on vähemuses, on see mõju neutraalne – neil juhtudel on osalise tööaja seotud vähenduskoeffitsient suurem kui kaks kolmandikku täistööajast või sellega võrdne.

- 29 Sellest järeldub, et pensioni arvutamise süsteem on osalise tööajaga töötamise korral kahekordselt kahjulik. Nimelt, lisaks sellele, et osalise tööajaga töötaja töötasu ja seega ka baassumma on väiksemad kui täistööajaga töötajal, vähendab see süsteem proportsionaalselt osalise tööajaga pensionistaaži pikkust, mida võetakse arvesse baassummale kohaldatava protsendimäära kindlaksmääramiseks.
- 30 Samas selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Hispaania vanaduspensionari arvutamise süsteemi kahjulikkus osalise tööajaga töötamise puhul puudutab peamiselt naisi, sest Instituto Nacional de Estadística (riiklik statistikainstituut, Hispaania) andmete kohaselt olid 2017. aasta esimeses kvartalis 75% osalise tööajaga töötajatest naised.
- 31 Neil asjaoludel leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjas vaidluse all olevad õigusnormid toovad kaasa kaudse soolise diskrimineerimise, mis on vastuolus direktiivi 79/7 artikli 4 lõikega 1 ja harta artikliga 21. Kõnealused liikmesriigi õigusnormid ei näi nimelt vastavat sotsiaalpoliitika õiguspärasele eesmärgile või vähemalt ei ole selle eesmärgiga proportsionaalsed.
- 32 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et LGSSi ei ole võimalik tõlgendada direktiivi 79/7 artikli 4 lõikega 1 koosõlas oleval viisil. Ta täpsustab selles osas, et Tribunal Constitucionali (konstitutsioonikohus) kohtupraktika kohaselt ei saa Hispaania kohus selliseid õigusnorme, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, kohaldamata jätta, välja arvatud juhul, kui ta on eelnevalt esitanud eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule või põhiseadusvastasuse küsimuse Tribunal Constitucionalile (konstitutsioonikohus).
- 33 Neil asjaoludel otsustas Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (Castilla-Leóni kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Vastavalt Hispaania õigusele tuleb vanaduspensionari arvutamiseks kohaldada viimaste aastate töötasu põhjal arvutatud baassummale protsendimäära, mis sõltub kogu tööelu jooksul arvestatud pensionistaaži aastate arvust. Kas selline riigisisene õigusnorm, nagu on sätestatud [LGSS] artikli 247 punktis a ja artikli 248 lõikes 3 ja mis vähendab osalise tööajaga töötatud perioodide korral protsendimäära kohaldamiseks arvesse võetavate aastate arvu, on vastuolus [...] direktiivi 79/7[...] artikli 4 lõikega 1? Kas direktiivi 79/7[...] artikli 4 lõige 1 nõuab, et pensionistaaži aastate arv, mida võetakse arvesse vanaduspensionari arvutamisel kohaldatava protsendimäära kindlaksmääramiseks, tuleb täistööajaga töötajate ja osalise tööajaga töötajate puhul kindlaks määrata ühtemoodi?
2. Kas niisugune liikmesriigi õigusnorm, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, on vastuolus ka [harta] artikliga 21, mistõttu on liikmesriigi kohus kohustatud tagama harta täieliku õigusemõju ja jätma vaidlusalused liikmesriigi sätted kohaldamata, ilma et ta peaks taotlema või ootama nende eelnevat kehtetuks tunnistamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 34 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 79/7 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mille kohaselt tuleb osalise tööajaga töötaja sissemaksetel põhineva vanaduspensionari suuruse väljaarvutamisel korrutada tegelikult saadud töötasu ja tegelikult tehtud sissemaksete põhjal kindlaks määratud baassumma protsendimääraga, mis sõltub pensionistaaži pikkusest, pensionistaaži pikkust aga mõjutab vähenduskoeffitsient, mis vastab osalise tööajaga tegelikult töötatud aja ja sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööaja vahelisele suhtele, korrutatuna koeffitsiendiga 1,5.

- 35 Nimetatud direktiivi artikli 4 lõige 1 keelab igasuguse otsese või kaudse soolise diskrimineerimise eelkõige seoses sotsiaalkindlustushüvitiste arvutamisega.
- 36 Selle kohta tuleb kõigepealt tõdeda, et selliste õigusnormidega, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, ei kaasne otsest soolist diskrimineerimist, sest neid kohaldatakse vahet tegemata nii mees- kui ka naistöötajate suhtes.
- 37 Seoses küsimusega, kas selliste õigusnormidega võib kaasneda kaudne diskrimineerimine, tuleb meelde tuletada, et seda mõistet tuleb direktiivi 79/7 kontekstis tõlgendada samamoodi nagu direktiivi 2006/54 kontekstis (vt selle kohta 26. juuni 2018. aasta kohtuotsus MB (Soovahetus ja vanaduspension), C-451/16, EU:C:2018:492, punkt 34). Direktiivi 2006/54 artikli 2 lõike 1 punktist b aga ilmneb, et kaudse soolise diskrimineerimisega on tegu juhul, kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab ühest soost isikud võrreldes teisest soost isikutega ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.
- 38 Sellise konkreetse ebasoodsama regulatsiooni saaks tuvastada eelkõige juhul, kui oleks tõendatud, et sellised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, seavad ebasoodsasse olukorda palju suuremal hulgal ühest soost inimesi kui teisest soost inimesi (vt selle kohta 14. aprilli 2015. aasta kohtuotsus Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika). Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kindlaks teha, kas see on nii põhikohtuasjas.
- 39 Sellises olukorras, kus eelotsusetaotluse esitanud kohtu käsutuses on statistikaandmed – nii nagu käesolevas asjas –, on Euroopa Kohus juba otsustanud, et parim võrdlusmeetod on võrrelda nende töötajate osakaalu, keda kõnealune norm mõjutab ega mõjuta, ühelt poolt meestöötajate hulgas, ja teiselt poolt naistöötajate hulgas. Normist mõjutatud inimeste arvu arvesse võtmisest ei piisa, sest see arv sõltub nii töötajate arvust kogu liikmesriigis kui ka mees- ja naistöötajate arvust selles liikmesriigis (vt selle kohta 9. veebruari 1999. aasta kohtuotsus Seymour-Smith ja Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, punkt 59).
- 40 Sellega seoses on liikmesriigi kohtu ülesanne hinnata, mil määral on talle esitatud ja töötajate olukorda kirjeldavad statistikaandmed paikapidavad ja kas neid saab arvesse võtta, st eelkõige kas need ei kajasta puhtjuhuslikke või tsükliliselt muutuvaid näitajaid ja kas need on üldiselt võttes tähenduslikud (vt selle kohta 9. veebruari 1999. aasta kohtuotsus Seymour-Smith ja Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas kõne all olevatel õigusnormidel on sagedamini ebasoodne mõju osalise tööajaga töötajatele võrreldes täistööajaga töötajatega. Neil normidel puudub selline mõju ainult vähesel hulgal juhtudest tänu leevendavale meetmele, mille kohaselt suurendatakse osalise tööajaga töötajate puhul arvesse võetavate pensionistaaži päevade arvu koefitsiendiga 1,5 korrutamise teel.
- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsusetaotluses mainitud statistikaandmetest ilmneb lisaks, et 2017. aasta esimeses kvartalis oli Hispaanias 15 906 700 töötajat, kellest 8 332 000 olid mehed ja 7 574 600 naised. Samal ajavahemikul oli osalise tööajaga töötajaid 2 460 200 (15,47% töötajatest), kellest 613 700 olid mehed (7,37% meestöötajatest) ja 1 846 500 naised (24,38% naistöötajatest). Nendest andmetest ilmneb, et samal ajavahemikul oli 75% osalise tööajaga töötajatest naised.
- 43 Hispaania valitsus rõhutab siiski, et kõigist positiivse käigu saanud pensionitoimikutest, mida INSS aastatel 2014–2017 menetles ja milles osalise tööajaga töötatud perioode ja vastavat pensionistaaži võeti arvesse lähtuvalt osalise tööaja üldindeksist, puudutas umbes 60% naisi ja 40% mehi.

- 44 Tuleb sellegipoolest rõhutada, et nende töötajate rühma puhul, keda põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid eriti mõjutavad, ilmneb Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et 65 protsendil osalise tööajaga töötajatest ehk neist, kes keskmiselt töötasid vähem kui kaks kolmandikku täistööajaga töötaja tavalisest tööajast, on vähenduskoefitsient, millega baassumma korrutatakse, väiksem kui täistööajaga töötajate baassummale kohaldatav koefitsient. Sellest järeldub, et osalise tööajaga töötajad on vähenduskoefitsiendi kohaldamise tõttu ebasoodsamas olukorras.
- 45 Nagu juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 40, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas need andmed on paikapidavad, representatiivsed ja tähenduslikud. Siinkohal tuleb rõhutada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 39 kirjeldatud võrdlus peab käesoleval juhul puudutama osalise tööajaga töötajate rühma, sest see on töötajate rühm, mida põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid tegelikult mõjutavad.
- 46 Peale selle tuleb märkida, et nagu nähtub ka direktiivi 2006/54 põhjendusest 30, jääb otsese või kaudse diskrimineerimise esinemist eeldada lubavate faktide hindamine kooskõlas riigisiseste õigusnormide või tavade riigisiseste kohtute ülesanne ning nendes normides võib eelkõige ette näha, et kaudset diskrimineerimist saab tuvastada mis tahes vahenditega, mitte ainult statistikaandmete põhjal (vt analoogia alusel 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Meister, C-415/10, EU:C:2012:217, punkt 43).
- 47 Juhul kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks esitatud statistikaandmete ja olenevalt asjaoludest muude asjakohaste andmete põhjal jõudma järeldusele, et põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid mõjutavad ebasoodsalt eelkõige naisi, võrreldes meestega, on need õigusnormid vastuolus direktiivi 79/7 artikli 4 lõikega 1, välja arvatud juhul, kui seda põhjendavad objektiivsed asjaolud, mille puudub igasugune seos soolise diskrimineerimisega.
- 48 See on nii juhul, kui valitud vahendid teenivad selle liikmesriigi sotsiaalpoliitika õiguspärast eesmärki, kelle õigusnormidega on tegemist, ja kui need vahendid on nimetatud eesmärgi saavutamiseks sobivad ja vajalikud (vt selle kohta 22. novembri 2012. aasta kohtuotsus Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 49 INSS ja Hispaania valitsus rõhutavad, et vanaduspensioni proportsionaalne vähendamine osalise tööajaga töötamise korral on liikmesriigi seadusandja taotletava üldise eesmärgi väljendus, sest see kohandamine on sissemaksetel põhineva vanaduspensioni puhul vältimatult vajalik. Niisugune vähendamine on vajalik sissemaksete tegemise põhimõtte ning osalise tööajaga töötajate ja täistööajaga töötajate võrdsuse põhimõtte järgimiseks ja see on objektiivselt põhjendatud asjaoluga, et osalise tööajaga töötamise korral on pension vastutatu väiksema tööpanuse ja väiksemate sissemaksete eest sotsiaalkindlustussüsteemi.
- 50 Selle kohta tuleb märkida, et asjaolu, et vanaduspensioni suurust kohandatakse *pro rata temporis*'e põhimõttel, et võtta arvesse osalise tööajaga töötaja lühendatud tööaega võrreldes täistööajaga töötaja tööajaga, ei saa iseenesest käsitada liidu õigusega vastuolus olevana (vt selle kohta 17. novembri 2015. aasta kohtumäärus Plaza Bravo, C-137/15, EU:C:2015:771, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Euroopa Kohus on siiski ka otsustanud, et meede, mille tulemusel vähendatakse töötaja vanaduspensioni rohkem, kui oleks proportsionaalne tema osalise tööajaga töötatud perioodidega, ei saa käsitada objektiivselt põhjendatuna asjaoluga, et sellisel juhul on pension vastutatu väiksema tööpanuse eest (23. oktoobri 2003. aasta kohtuotsus Schönheit ja Becker, C-4/02 ja C-5/02, EU:C:2003:583, EU:C:2003:583, punkt 93).
- 52 Käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid näevad ette kaks tegurit, mis võivad vähendada osalise tööajaga töötajate pensioni suurust. Esiteks määratakse vanaduspensioni baassumma kindlaks sissemaksebaaside põhjal, mille moodustab töötatud tundide eest tegelikult saadud töötasu. Sellest tuleneb, et see summa on osalise tööajaga töötaja jaoks väiksem

kui sarnase, kuid täistööajaga töötaja baassumma. Teiseks, samal ajal kui seda baassummat korrutatakse protsendimääraga, mis sõltub pensionistaaži päevade arvust, mõjutab ka nende päevade arvu ennast vähenduskoeffitsient, mis vastab osalise tööajaga töötaja tegelikult töötatud aja ja sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööaja vahelisele suhtele.

- 53 Seda teist tegurit leevendab küll asjaolu, et LGSS artikli 248 lõike 3 kohaselt suurendatakse pärast vähenduskoeffitsiendi kohaldamist saadud päevade arvu koeffitsiendiga 1,5 korrutamise teel.
- 54 Sellegipoolest tuleb rõhutada, et juba esimene tegur ehk asjaolu, et osalise tööajaga töötaja baassumma on väiksema tööpanuse eest saadava vastutasuna väiksem kui sarnase, kuid täistööajaga töötaja baassumma, võimaldaks saavutada taotletava eesmärgi, milleks on eelkõige sissemaksetel põhineva sotsiaalkindlustussüsteemi säilitamine.
- 55 Seetõttu läheb osalise tööajaga seotud vähenduskoeffitsiendi lisaks kohaldamine kaugemale, kui on vajalik selle eesmärgi saavutamiseks, ja toob osalise tööajaga ehk vähem kui kaks kolmandikku sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööajast töötanud töötajate rühma jaoks kaasa vanaduspensioni suuruse vähendamise suuremal määral, kui tuleneks vaid nende tööaja *pro rata temporis*'e arvesse võtmisest.
- 56 Neil asjaoludel tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 79/7 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mille kohaselt tuleb osalise tööajaga töötaja sissemaksetel põhineva vanaduspensioni suuruse väljaarvutamisel korrutada tegelikult saadud töötasu ja tegelikult tehtud sissemaksete põhjal kindlaks määratud baassumma protsendimääraga, mis sõltub pensionistaaži pikkusest, pensionistaaži pikkust aga mõjutab vähenduskoeffitsient, mis vastab osalise tööajaga tegelikult töötatud aja ja sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööaja vahelisele suhtele, korrutatuna koeffitsiendiga 1,5, kuna need õigusnormid on eriti ebasoodsad naistöötajatele, võrreldes meestöötajatega.

Teine küsimus

- 57 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mille kohaselt tuleb osalise tööajaga töötaja sissemaksetel põhineva vanaduspensioni suuruse väljaarvutamisel korrutada tegelikult saadud töötasu ja tegelikult tehtud sissemaksete põhjal kindlaks määratud baassumma protsendimääraga, mis sõltub pensionistaaži pikkusest, pensionistaaži pikkust aga mõjutab vähenduskoeffitsient, mis vastab osalise tööajaga tegelikult töötatud aja ja sarnase, kuid täistööajaga töötaja tööaja vahelisele suhtele, korrutatuna koeffitsiendiga 1,5, kuna need õigusnormid on eriti ebasoodsad naistöötajatele, võrreldes meestöötajatega.

Allkirjad